

גיטין ח

משה שווערד

1. ספר דבר יעקב

הן איזהו ארץ ואיזהו ח"ו כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים א"י וכו' – רש"י מפרש שטורי אמנון הוא הגבול הצפוני של א"י. ולכאורה קשה

דבמשנה קתני שעכו הוא הגבול הצפוני של א"י. ולפי שיטת התוס' [ב.] שס"ל שהמשנה דיברה על גבולות עולי בבל, י"ל דכאן מדברים על גבולות עולי מצרים. מיהו קשה דשיטת רש"י [הנ"ל ב. אות יד] משמע כמו הרמב"ם שהמשנה דיברה על גבולות עולי מצרים.
החז"ר [שביעית סימן ג-לב] כתב דאשקלון ועכו היו גבולות עולי בבל, ותמה על הרמב"ם שכתב שהם גבולות עולי מצרים, דגבול עולי מצרים היה מטורי אמנון עד נחל מצרים.

2. תוספות מסכת גיטין דף ח עמוד א

רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל כו' - שאל רבינו פטר לר"ת בזמן הזה היה להתחייב לר' יהודה במעשר שאנו במערבה של ארץ ישראל והשיב דלא קיימא לן כרבי יהודה אבל קשה וכי ר' יהודה היה מכיר בכל ארץ ישראל שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאיין לשמה או שעדים מצויין לקיימם שאין צריך לומר בפני נכתב לכך י"ל דלא כבשו הכל עולי בבל אי נמי כדפירש בקונטרס דכל שכנגד ארץ ישראל היינו כל הים שכנגד ארץ ישראל דלא איירי ביבשה שעד אוקיינוס אלא בנסין שבים הגדול

דווקא ככתבי (יהושע א) עד ים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם וכתבי (שמות כג) ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר פירוש ים סוף לצד דרום ים פלשתים לצד מערב מדבר למזרח נהר פרת לצד צפון ועוד י"ל שהיה יודע שהיו כולם בקיאיין לשמה לפי שהיה יודע להם עד היכן ישראל עומדין ומשם ואילך לא היו ישראל עד סוף העולם כדאמרינן בסוף מנחת (דף קי.) מצור כלפי מערב ומקרטגיני כלפי מזרח אין מכירין לא ישראל ולא אביהם שבשמים.

3. ספר דבר יעקב

י"ו בא"ד אבל קשה וכי ר' יהודה היה מכיר בכל א"י שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאיין לשמה או שעדים מצויין לקיימם וכו' – בח"י ר' נחום מקשה שר' יהודה לא דיבר כלל לענין גט אלא דיבר לענין חיוב מעשר [כמש"כ רד"ה מן] דמקור האי ברייתא הוי תוספתא בתרומות, אלא שהגמ' אומרת שלפי ר' יהודה הוי כא"י לגיטין וא"צ לומר בפ"ג, ואפשר לומר דכוונת הגמ' לאותם מקומות שיודעים דשכיחי וגמירי.

4. דף על הדף גיטין דף ח עמוד א

בגמ': רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל שנא' וגדול כו'. בחתם סופר (בחיודשויו על מסכת ביצה ד' ע"ב ד"ה איתמר ובשול"ת או"ח סי' קמ"ה) כתב דאותם איים שכנגד א"י עד קצה העולם, שלדעת רבי יהודה הם בתוך התחום של ארץ ישראל, לעתיד לבא יהיו לכולי עלמא בכלל קדושת ישראל, שהם בכלל ארץ קני קניזי וקדמוני שינתן לבני ישראל בימות המשיח. ועיי"ש שלפ"ז יתכן שיהי' יו"ט שני של גליות אף בארץ ישראל, היינו במקומות הרחוקים האלו שלא יגיעו לשם שלוחי בית דינם, ומ"מ דינם כארץ ישראל.

ובשול"ת לבושי מרדכי (ח"ג יו"ד סי' מ"ט) הביא מרבו בעל קרן לדוד מסאטמר שאמר משמיה דהחתם סופר דארץ ענגלאנגד (- אנגליה) הוא בכלל נסין שבים שהוא לפנים מן החוט של ארץ ישראל.

יג] רד"ה כמובר וכו' הקנסונן ללוקה משום דעבד שייך במצות ואסור לצאת מארץ לחו"ל - בפשטות כונת רש"י שקנסו הלוקה משום שמפקיע העבד ממצות ישוב א"י. ולפ"ז יש ראה מרש"י שגם נשים ועבדים חייבים במצות ישוב א"י. וכ"כ הר"ן [סוף כתו'] בשם הראב"ד שעבד כנעני חייב במצות כמו אשה, ואשה חייבת ג"כ ביישוב הארץ. וזה דלא כבית הלוי [ח"ב סו"ס ג] שכתב שנשים פטורות ממצות ישוב הארץ וטעמו משום שהרמב"ן [מסעי לג-נג הנ"ל ב. אות יח] כתב דילפינן מצות ישוב א"י מהפסוק וירשתם אותה וישבתם בה. הרמב"ן [עה"ת מסעי לג-נג] כתב על הפסוק וירשתם את הארץ וישבתם בה, על דעתו זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בא"י וירשו אותה, כי ניתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה'. גם הרמב"ן בהוספות לספר המצוות [מ"ע ד'] מנה מצות ישוב א"י במנין המצוות. אבל הרמב"ם לא מנאה במנין המצוות. וגם רש"י עה"ת פירש הפסוק וישבתם בה שהיא הכטחה, ולדבריו ליכא מצוה ביישיבה [כ"כ הרמב"ן וא"י"ח עה"ת].

מיהו מהתוס' [לעיל ב. ד"ה אשקלון] משמע שהמזכיר עבדו לחו"ל קנסו הלוקה משום שבחול"ל אין ת"ח וחיישנין שהעבד יטמע. התור"ד [להלן נג:] כתב כשמכרו העבד לחו"ל הפקיעוהו מהמצות הניהגות בא"י לפיכך קונסים אותו שיצא לחירות. ולפ"ז זה שייך גם בעבדים. וצ"ב למה לא פירש משום מצות ישוב א"י, ואפשר שהתור"ד סובר [כמו הרמב"ם] שליכא מצוה נח"ת של ישוב א"י, ומשום מצוה דרבנן לא הו' מתקנים שיצא לחירות. עוד י"ל שהתור"ד סובר שלנשים ועבדים ליכא מצוה.

והנה מהמאירי [כתו' קיא.] משמע שטעם מצות ישוב א"י משום שהוא מקום שמצויה בו החכמה ויראת חטא, כלומר שמצוים שם ת"ח וצדיקים, ואילו בחו"ל שאין החכמה ויראת החטא מצויה בה, הוא דירת קבע לגוים יש חשש שיטמע בין הגוים. וכן משמע מרש"י [כתו' קיא. ד"ה כך] שביאר שאסור לצאת מכבל משום שיש שם ושיבות המרביצות תורה, ובגמ' משמע שהאסור לצאת מכבל הו' כמו האסור לצאת מא"י. ולפ"ז י"ל שאסור לצאת מא"י לסוריא שאין שם ושיבות המרביצות תורה. / האבני נזר [יו"ד סימן תנד-לג] מבאר שיש במצות ישוב א"י ג' ענינים. א. מ"ע דוישבתם בה. ב. מצוה לקיים המצוות התלויות בארץ. ג. מצוה לדור במקום מקודש וקדוש לשכינה. ולפ"ז י"ל שסוריא אינה נחשבת למקום כ"כ קדוש כמו א"י.

יז] עפרה טמא כחול"ל - פירש"י אע"ג דס"ל להאי תנא שכיבוש יחיד שמייה כיבוש וחייבת במעשר כא"י, מ"מ תיקנו שעפרה יהיה טמא. וצ"ב למה באמת תיקנו שעפרה יהיה טמא. וי"ל כשם שתיקנו בחול"ל שעפרה טמא מחשש שמא קבורים כאן מתים [עין להלן ע"ב אות ה], כך תיקנו בסוריא כיון שגם שם יש חשש שמא קבורים מתים. המאירי [הנ"ל אות יג] כתב אע"פ שכיבוש יחיד שמייה כיבוש מ"מ אינו שוה לגמרי לא"י, מפני שכבשה לפני שיכבוש כל א"י. ומבואר במאירי שגם למ"ד כיבוש יחיד שמייה כיבוש מ"מ חסר בקדושתה כיון שנכבשה לפני כיבוש א"י. ולפ"ז מבאר בשו"ר שמואל [אות קיג] דלכן גזרו שעפרה טמא כדי שלא יצאו מא"י לסוריא.

7. תוספות מסכת גיטין דף ח עמוד א

כיבוש יחיד - פ' בקונט' שלא היו לשם כל ישראל ביחד כמו בכיבוש יהושע וכבושה לצורך כולם אבל דוד לא כבש אלא לצורכו אבל בספרי מפרש טעם אחר בסוף פרשת והיה עקב דמשמע לפי שלא היתה עדיין כל א"י כבושה כדאמר התם סמוך לפלטורא שלך לא הורשת פירוש יבואי שהיה סמוך לירושלים ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובה אבל אחר שכל א"י כבושהו דריש התם מדכתיב (דברים יא) כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם וגו' שכל מה שהיו כובשים מחו"ל היה קדוש ואפילו יחיד.

8. ספר דבר יעקב

כ' בא"ד - אבל בספרי מפרש טעם אחר וכו' לפי שלא היתה עדיין כל א"י כבושה וכו' - הקה"י [שביעית סימן יב-ג] מביא קושית מהר"ט צהלון שמקשה שעבר הירדן [ארץ סיחון ועוג] היו כיבוש יחיד כיון שמשו כבש אותה לפני א"י, וקו"ל דכיבוש יחיד לאו שמויה כיבוש. המהר"ט"צ מתרץ כיון שמשו לא היה מחויב לכבוש את א"י לא נאמר בו הדין שכיבוש יחיד לא נתקדש לפני כיבוש א"י, משא"כ דוד שהיה מחויב בכיבוש א"י, נאמרה אצלו ההלכה בדרך קנס שלא חלה קדושה על כיבוש יחיד לפני כיבוש א"י.

הקה"י מתרץ כיון שמשו כבש את ארץ סיחון ועוג ע"פ ציווי ה', היו בגדר כיבוש של מצוה והיו בכלל כיבוש א"י. עוד תירץ כיון שסיחון ועוג עיכבו הכניסה לא"י היו כיבוש ארצותיהם בכלל כיבוש א"י.

בספר משנת יעב"ץ [שמיטה ד-כח] כתב שעבר הירדן היו מא"י עצמה ובא"י עצמה אין חילוק מה יכבשו קודם.

9. ספר דבר יעקב

כ"א בא"ד - אבל בספרי מפרש טעם אחר וכו' לפי שלא היתה עדיין כל א"י כבושה וכו' - הקה"י [שביעית סימן יב-ג] וזהב"א [ח"א סימן כה-ט] והמקדש דוד [סימן נה] וכשי' ר' דוד [אות קסד] מקשים דאחרי שסיימו כיבוש כל א"י היה צריך לחול על סוריא דין א"י, שהרי עדיין היא כבושה ביד ישראל ומה החסרון בזה שנכבשה מקודם. המקדש דוד מתרץ, וכ"כ בשי' ר' דוד בשם הגר"א קוטלר זצ"ל, דבעינן שתתקדש בזמן כיבוש ע"י מעשה כיבוש וכאן לא היה מעשה כיבוש כיון שלא היה על דעת רוב ישראל. הדב"א והקה"י בשם החזו"א [שביעית סימן ד-ה] מתרצים שאח"כ כיון שלא ישבו בסוריא רוב ישראל היו כיבוש יחיד. עיין להלן ע"ב אות ג.

10. ספר דבר יעקב

א. הגר"ח מתרץ ע"פ מש"כ בירושלמי [שביעית ו-א] שכיבוש עולי בבל לא היה כיבוש גמור שהרי היה עיר מלכות פרס עליהם, ולומד הירושלמי מהפסוק והטיבר דרבך מאבותיך, שירושה שניה מהני אע"פ שלא היתה ע"י כיבוש אלא ע"י חזקה טהחזיקו בא"י ולפ"ז מועיל רק היכא שכבשו עולי מצרים, דכיון שכבר היתה קדושה ראשונה ע"י כיבוש עירי מצרים, מהני קדושה שניה ע"י חזקה ללא כיבוש, אבה למ"ד כיבוש יחיד לאו שמה כיבוש, לא היה בסוריא כיבוש עולי מצרים ולא היה בה קדושה ראשונה מחמת כיבוש, ולכן לא מהני חזקה כיון שלא היה כיבוש מקודם, וכיבוש של עולי בבל לא מהני כיון שהיה עליהם עול מלכות פרס. וכע"ז מתרץ המקדש דוד [ד"ה ולשיטת]. ומקשים הגר"ח והמקדש דוד והקה"י דהרמב"ם והראב"ד [שמיטה ד-כד] בחלקו האם סוריא נכבשה ע"י עולי בבל, ולפי הראב"ד שכתב שסוריא לא נכבשה ע"י עולי בבל, קשה שגם למ"ד כיבוש יחיד שמה כיבוש סוריא לא יהיה חייב במעשר דאל"כ גם א"י לא היתה מתקדשת.

ב. חייבת במעשר ובשביעית כא"י קסבר כיבוש יחיד שמה כיבוש. בח"י הגר"ח לש"ס [סימן קנח היבא בשי"ר] שמואל [אות קן] ובשי"ר דוד [אות קסה] ובח"י ר"י נחום אות קסז] ובמקדש דוד [סימן נה ד"ה והנה זה] ובקה"י [שביעית סימן יד] מקשים מה הנ"מ אם כיבוש יחיד של דוד שמה כיבוש או לא, הרי קיימי טקדושה ראשונה נתבטלה, וא"כ תלוי רק אם קדושה עולי בבל. ולכאורה לפי מה שכתבאר בגמ' שסוריא חייבת במעשר מה"ת, א"כ צ"ל שנכבשה ע"י עולי בבל, וא"כ קשה למה למ"ד כיבוש יחיד לאו שמה כיבוש לא יהיה חייב במעשר, הרי כיבוש דעולי בבל היה כיבוש רבים, דאל"כ גם א"י לא היתה מתקדשת.

11. ספר דבר יעקב

בשבת. וכתב המ"ב [ס"ק מה] בשם האחרונים שאסור לתת לגוי מעות בשבת אלא מראה לו מעות והוא לוקח בעצמו.

טו. אמר רב ששת לומר שכותבין עליו אונו ואפ' בשבת – כתב המג"א [סימן שו-יט] בשם הרא"ש והריב"ש שלא הותר לקנות מהגוי בשבת, אלא אם קנה מהגוי בערב שבת, מותר לומר לגוי לכתוב השטר בשבת. וכתב הכתב סופר דכן משמע מלשון רש"י [ד"ה אפ'] שמיררי שכבר לקחה. מיהו בשו"ע [סימן שו-יא] כתב מותר לקנות בית מגוי בא"י בשבת והותרם ומעלה בערכאות

12. ספר דבר יעקב

• טו. בשבת ס"ד – המהרצ"ח מביא הנ"מ [תנינא א"יח סימן לג] שהקשה מכאן על שיטת האור זרוע [שהובא ברמ"א סימן שו-יא] שכתב שאין איסור דאורייתא לכתוב בכתב לעז. ומקשה הנ"מ דא"כ מאי פריך בשבת ס"ד, נימא דמירי בכתב לעז שאינו אסור מה"ת ולכן ס"ד שיהיה מותר בשבת משום ישוב א"י. הביאור הלכה [סימן שו ד"ה בכתב] האריך להוכיח שכל הראשונים [ביניהם התוס' אצלנו] חולקים על הא"י. הבית אורח מקשה מה תמידת הגמ' הרי יכול לכתוב ע"י שינוי ואז ליכא איסור דאורייתא, אלא ודאי שפוט לגמ' שגם איסור דרבנן לא התירו בשבת ע"י ישראל ולכן הגמ' שאלה בשבת ס"ד. ולפ"ז ה"ה דליכא קשייה על הא"י אלא שפוטו למקשן שלא התירו לישראל בשבת לכתוב בכתב לעזי.

13. ספר דבר יעקב

יח) ואע"ג דאמירה לעובד כוכבים שבות -
בעיקר דין אמירה לנכרי בשבת נאמרו כמה טעמים.
א) הרמב"ם [שבת ו-א] כתב שאסרו לישראל
לומר לגוי לעשות מלאכה, כדי שלא תהא השבת
קלה בעיני ישראל ויבוא לעשות מלאכה בעצמו.
ב) השו"ע הגר"ז [סימן רמג-א וכן קונטר"א
סימן רסג-ח] והת"ק מיימוני [שבת פ"ז אות ב] כתבו
שאסור לומר לגוי משום שיש שליחות לגוי לחומרא,
וא"כ הגוי נעשה שלוחו של ישראל. וכן לשון
רש"י [שבת קנג.] שהגוי נעשה שלוחו של ישראל
לעשות מלאכה בשבת.

הרבה אחרונים [בית מאיר [שם], תשובת הת"ס
[שם] ישועות יעקב [סימן רסג-ו], שואל ומשיב
[ח"ב סימן סט] ודבר"י [שם] כתבו שלענין מלאכת
שבת לא שייך כלל שליחות, כיון שציווי התורה
הוא שגופו ינוח בשבת, ולא על המלאכה שלא
תיעשה, ולכן אף אם עשה מלאכה ע"י שליח, ואף
אם המעשה מתיחס למשלח מ"מ ליכא איסור מלאכה
בשבת כיון שגופו נת. ומדברי רש"י וה"ק מיימוני
מבואר שגם בשבת שייך שליחות עכ"פ מדרבנן.
ע"י בקה"י [ב"ק סימן כא] שהקשה מדברי הג"י
[בב"ק כב] מבואר ששייך ציית מלאכה אע"פ
שגופו נת.

ג) רש"י [ע"ז טו. ד"ה כיון] מבאר שהאיסור
משום "ממצוא חפצך ודבר דבר" שלא יהא דיבורך
בשבת כדיבורך בחו"ל. ולפ"ז מוכן שאסור לומר
לגוי בשבת לעשות מלאכה בשבת או במוצאי שבת,
אבל אכתי צ"ב למה אסור בערב שבת לומר לגוי
לעשות מלאכה בשבת.

ד) המ"ב [סימן רמג-ה] מביא דרשת המכילתא:
כתיב כל מלאכה לא יעשה בהם, ולא כתוב לא
תעשה בהם, לרבות שאסור אף ע"י ישראל אחר
או ע"י גוי.
הלבוש [רי"ס רמג] והאליהו רבה [שם] כתבו
בשם הסמ"ג והיראים שהיו דרשה גמורה מדאורייתא.
השער הציון מביא שהסמ"ג מסתפק האם הוא איסור
מדאורייתא או מדרבנן, והרמב"ן וכל הפוסקים כתבו
שקרא אסמכתא בעלמא. הגר"א גורס במכילתא לא
יעשה אפי' ע"י ישראל אחר, אבל ע"י גוי מותר.
הגמ' אצלנו [ובהרבה מקומות] אומרת אמירה
לעכו"ם שבות, כלומר איסור מדרבנן. ולפי היראים
צ"ל שגמ' דידן פליג אמכילתא שסובר שהיו מה"ת.

14. ספר דבר יעקב

כא) משום ישוב א"י לא גזור רבנן - כתב
המג"א [סימן שו-כ] דהאי תנא כיון שסבר כיבוש
יחיד שמיה כיבוש מש"ה סבר שגם בסוריא איכא
משום ישוב א"י, ויש שם איסור של לא תחנם,
לא תתן להם חניה בקרקע ולכן יש מצות לקנות
מהם קרקעות. ויש בדבריו חידוש שאיסור לא תחנם
אינו רק לענין שלא למכור להם שדה אלא גם
לענין לקנות מהם.

15. תוספות מסכת גיטין דף ח עמוד ב

אע"ג דאמירה לעובד כוכבים שכותב משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן - **אבל משום מצוה אחרת לא היינו מתירין אמירה לעובד כוכבים במלאכה דאורייתא** כדמוכח בפרק הדר (עירובין דף סח.) ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו לשיילו לאימיה אי צריכה ניחיימו ליה אגב אימיה ולכאורה משמע דביום המילה היה שהיו צריכין לחממו כדי למולו וקודם המילה היה דאי לאחר המילה מסוכן הוא ובלא אימיה מחללין עליו שבת וע"י עובד כוכבים איירי התם כדפי' שם בקונט' וכן פי' ר"ח כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט.) דחיה משבעה עד שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת והא דאמר בסוף מפנין עד מתי פתיחת הקבר אביי (משמיה דרב יהודה) אמר שלשה ורבא משמיה דרב יהודה אמר ז' ואמרי לה ל' לא לחלל עליה שבת קאמרי ופליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו ס"ל כנהרדעי דאמרי חיה ג' שבעה שלשים ודוחק לומר דמעת לעת בעינן והא עובדא הוה תוך ז' של מעת לעת והא דאמר התם לעיל באידך ינוקא דאשתפיך חמימיה ואמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתיה ומוקי לה על ידי עובד כוכבים ודאי איסורא דרבנן שרי בחצר שלא עירבו משום מצות מילה אבל איסורא דאורייתא כגון לחמם לו חמין אסור ואין ללמוד מכאן היתר לומר לעובד כוכבים להביא ספר בשבת דרך כרמלית דלא דמי דדוקא משום מילה דהיא גופה דחיא שבת התירו **ומיהו בהלכות גדולות משמע דאפי' איסורא דאורייתא שרי על ידי עובד כוכבים לצורך מילה** שפירש דליתו מתוך ביתא דרך רה"ר לפי זה הא דקאמר נחים ליה אגב אימיה נוקמה תוך ז' ואמרה צריכה אני שמחללין עליה שבת ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה ע"י ישראל דע"י ישראל היה אסור להרבות בשביל קטן כדאמר בפ"ק דחולין (ד' טו:) המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרבות **ושמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי אבל לצורך דבר אחר אפילו ע"י עובד כוכבים אסור להרבות** והא דתנן בפ"ב דביצה (דף כא:) לא יחם אדם חמין לרגליו אלא א"כ ראויין לשתייה ואמרי' נמי בגמרא דביצה (ד' יז.) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וכן ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינה צריכה אלא לקיתון אחד משום שמחת יום טוב התירו חכמים להרבות.

16. שו"ע אורח חיים - סימן רעו

(ב) ישראל וא"י שהסיכו יחד והדליק א"י נר אם רוב א"י, מותר להשתמש לאורו. ואם רוב ישראל, או אפי' מחצה על מחצה, אסור. ואם יש הוכחה שלצורך א"י מדליקה, כגון שאנו רואים שהוא משתמש לאורה, אע"פ שרוב ישראל, מותר: **הגה - י"א דמותר לומר לא"י להדליק לו נר לסעודת שבת משום דסבירא ליה דמותר אמירה לא"י אפי' במלאכה גמורה במקום מצוה** (ר"ן ס"פ ר"א דמילה בשם העיטור), שעל פי זה נהגו רבים להקל בדבר לצוות לא"י להדליק נרות לצורך סעודה, בפרט בסעודת חתונה או מילה, ואין מוחה בידם. **ויש להתמיר במקום שאין צורך גדול, דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו** וע"ל סי' ש"ו:

17. ספר דבר יעקב

לבן ת"ר עבד שהביא גיטו וכתוב עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה - יש לדון האם מיירי באופן שהאדון בא וערער או באופן שלא ערער. ✓ הרש"ט הבין שמיירי הכא שהאדון אינו כאן ולא ערער, וכתב שמיכאן ראייה לדברי הסוברים [ע"י תוס' לעיל ב. וכתו' פב] שטענינן מזויף להבא להפרע שלא בפניו. ✓ רע"א [הג"ל אות לא] לומד בשיטת רש"י שהכא מיירי כשהבעלים מערער, דאם אין ערעור הבעלים, אז העבד קנה גם הנכסים, וע"כ מיירי שיש ערעור הבעלים ולכן הגט צריך קיום, אלא דמיירי באומר בפני נכתב שמהני בתור קיום הגט לענין השחרור ולא לענין הנכסים.

18. ספר דבר יעקב

לגו] נייר עבד שהביא גיטו וכתוב עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה - באמרי משה [סימן כה-יב] ובש"י ר' שמואל [אות קכב] יבש"י ר' דוד [אות קעז] מקשים איך שייך שיקנה עצמו וגם יקנה הנכסים באותו שטר, הרי עבד אין לו יד לזכות, אלא שלגבי שחרור אמרינן גיטו וידו באים כאחד [כדאיתא בקידו' כג.], וכתב הקה"ח [סימן ר-ה ובאבני"מ סימן לה-יג] דדוקא בגט אשה ישטר שחרור עבד אמרינן באים כאחד כיון שאין צריך מעשה זכיה בגט, וקונה בעל כרחם ולכן כשר על שטר של איסור הנאה אע"פ שאין בו זכיה, אבל אם אדם יזרוק שטר מכירה על בית לתוך איתו בית ויאמר ללוקח שיקנה השטר בקנין חצר עם קניית הבית, לא קנה, כיון שהוא צריך קודם לקנות השטר כדי לקנות הבית, והכא לא אמרינן באים כאחד. ולפ"ז קשה הכא היאך העבד יכול לקנות הנכסים, הרי השטר משמש כשטר שחרור על עצמו וכשטר מתנה על הנכסים, ועל השחרור אימרים באים כאחד ולא על זכית הנכסים. [ולכאורה צ"ל שקודם חל השחרור ואח"כ זוכה בנכסים ע"י השטר, אלא דא"כ קשה שאין זה ספר המקנה, [כלומר נייר המוכר שנותנו ללוקח], דגדר שטר הוי שקונה השטר ועי"ז קונה השדה, וכאן כבר קנה השטר מקודם, ודמי להרי זה גיטך והנייר שלי דאינה מגורשת [כדאיתא להלן כ:]:] ופירש"י דהא נתן לה כלום ונמצאו אותיות פורחות באויר. בש"י ר' דוד הוסיף כיון שאמר כל נכסי והקנה הכל במתנה אחת בעינין שיקנה הכל ביחד. וכן נשמע מלשון הרמב"ן והר"ן שגיטו ומתנתו באים כאחד.

19. ספר דבר יעקב

לדן איבעיא להו כל נכסי קנויין לך מהו - א. פירש"י האם פלגינן דיבורא או לא. יש לדון האם הפלגינן אצלנו הוי כמו הפלגינן הרגיל בש"ס, שמאמינים לעד לגבי חלק אחד מעדותו ולא מאמינים לחלק השני. עוד יש לדון האם כאן מדברים על פלגינן דיבורא או פלגינן נאמנות.

החת"ס [תשובה הו"מ סימן קנב] כתב שפלגינן המוכר כאן אינו מענין פלגינן שבש"ס, ולישנא קייטא בעלמא הוא, והכוונה לגבי השטר שמיחוי כאחוכא וטלולא אם השטר מזויף לגבי הנכסים ואינו מזויף לגבי השחרור, ופליגי אביי ורבא האם חיישינן בכה"ג לאחוכא וטלולא.

• הקובה"ע מבאר שבין אביי ובין רבא ס"ל דפלגינן נאמנות. אלא דיש כלל ששני דברים שהם בתולדה זה מזה לא שייך לעשות בהם פלגינן נאמנות. ולפ"ז מבאר הקובה"ע שמחלוקת אביי ורבא כאן היא האם הרי הקנאה אחת על כל הנכסים וכל חפץ שזוכה בו הוא משום שהוא חלק מכלל נכסיו או דהוי קנינים חלוקים על כל חפץ וחפץ בפני עצמו אלא שקונה אותם בשטר אחד, ונ"מ אם אומרים כאן פלגינן נאמנות בעדות העבד שאומר בפני נכתב. רבא סובר שהוי כמה קנינים חלוקים ולכן אפשר לחלק ביניהם ולומר פלגינן, ולהאמין לעבד לגבי שחרור ולא לגבי הנכסים, ואביי סובר שהכל הקנאה אחת גדולה, וכל חפץ וחפץ הוא זוכה בו מפני שהוא חלק מכלל הנכסים, לא שייך לומר פלגינן נאמנות להאמינו על העבד ולא על כלל הנכסים, כיון שהקנין בעבד הוא בתולדה מהקנין כל הנכסים. ומחלוקת אביי ורבא לגבי נאמנות על חלק מהנכסים, תלוי במחלוקת ר"ש ור"מ שנתלקו האם אפשר לקיים חלק ממה שכתוב בשטר, דאם הכל הקנאה אחת, אז אם חלק א"א לקיים כגון שחזר מקצתו, אין השטר יכול להקנות מקצתו כיון שלא היה קנין על מקצתו אלא על הכל ביחד, ואם הרי הרבה הקנאות נפרדות, אפשר לקיים השטר לגבי מה שאפשר ולא לקיימו לגבי מה שאי אפשר. בש"י ר' שמואל [אות קיה ואות קכט] ובש"י ר' דוד [אות קעז] מקשים היאך אפשר לומר שהכל הקנאה אחת, הרי אין זה חלות אחת, דאצל העבד הוי שחרור ואצל הנכסים הוי הקנאה.

ב. הקובה"ע [סימן כא-יא ויג] מקשה דכאן ודאי אינו פלגינן דיבורא, דלא שייך כאן לחלק דיבורא, אלא כאן הוי פלגינן נאמנות שנאמן כשאומר בפני נכתב שהשטר אינו מזויף לענין שיחרור העבד ולא לענין הנכסים. ומקשה הקובה"ע דדוקא לענין פלגינן דיבורא מצינו מחלוקת רבא ורב יוסף [בסנה' ט:]: אבל לכו"ע אמרינן פלגינן נאמנות [וכ"כ השער"י ו-יא וברכ"ש יבמות סימן י]. ומביא ראיה מהא דאמרינן [יבמות קיז]. האשה שאמרה מת בעלי נאמנת להשיאה ואינה נאמנת להוריד לנחלה. הנו"ב [קמא אה"ע סימן עב בסתירת ראיה שניה עמ' 133] מביא תשובת הרשב"א שכתב שפלגינן דיבורא עושים רק היכא שאפשר לחתוך עצם הדיבור כגון אשתך זינתה עמי, שחותכים הלשון ומורידים המילה עמי, אבל אם אומר אני זניתי עם אשתך, שאז א"א להוריד המילים אני זניתי כיון שאז לא תשאר עדות, לא שייך לעשות פלגינן דיבורא. ומקשה הנו"ב מכמה מקומות שאכתי אפשר לעשות פלגינן נאמנות ומאמינים לו לגבי האשה והא לגבי עצמו. הנו"ב מביא ראיה מדברי רבא כאן שאומר דפלגינן הנאמנות.

ולכן מבאר הגר"ש [בש"י ובחי' סו"ס ט] שהמחלוקת היא האם פלגינן העדות של העבד האומר בפ"נ, וזה תלוי אם פלגינן דיבורא של לשון השטר, דאם אפשר לחלק לשון דכל נכסי באופן שחלק יועיל וחלק לא יועיל, א"כ הוי כאילו כתוב בשטר שני דברים, ואז אפשר לעשות פלגינן נאמנות בעדות השליח [כיון ששני הדברים אינם תולדה זה מזה], אבל אם לא פלגינן דיבורא בלשון השטר, א"א לעשות פלגינן נאמנות בעדות השליח לומר בזה נאמן ובה אינו נאמן.